

עמדות

אמרתי כי אין לדעת אם הערבים יוצו לותר על מדינות האיבה הפעילה שלהם כלפי ישראל; אך בודאי שיוכלו לעשות זאת, מבלי שייפגעו ע"י כך — אם ירצו בדבר. אך התוכל ישראל לשנות את דרכה? מהותה של המדינה היא בבנין ולא בחורבן. ואף-על-פי-כן, התוכל לותר על דרכה — גם אם המשך דרכה עלול להביא עליה מלחמה? במידה שהשאלה היא בנין או חורבן — אין ספק שכל מאמץ צריך להעשות לשם מניעת החורבן והבטחת הבנין. אך במצבנו, לא כל שלום הוא בנין, ולא כל מלחמה היא חורבן.

(15.1.56)

בהכרעות השונות העלולות לעמוד בפני מדינת ישראל אין השאלה רק "למה ישראל תהיה מוכנה?" או "איזה צעדים תהיה ישראל מוכנה לנקוט בדרך מדיניות-הבטחון?". יש עוד פרט קטן: מה תהיה ישראל מסוגלת לעשות; מה צה"ל יהיה מסוגל לעשות. לא מספיק אומץ-הלב של מדינת-ישראל ועם-ישראל, צריך גם כלי-ביצוע שיהיה מסוגל ללכת ולעשות אותם דברים שמדינת ישראל, באם תרצה, תרצה אותם במצב יחסית-כוחות חמורים או בתנאים פוליטיים קשים — ובתנאים אלה להביא לנצחון.

(28.3.57)

מהן החובות שמוטלות על העם היושב במדינה כזאת, במצב כזה? אם הוא רוצה לחיות — והוא רוצה לחיות — צריך הוא להיות מוכן לפעול מחר, לגייס מחר את המילואים, לעשות פעולות מהירות, ובמקרה של התקפה עליו — הקפיץ מופעל — ומקימים אותם כוחות שמקימים, גם לקיום-היש וגם לתגובות. והתגובה הראשונה — לעצור את ההתקפה הבאה ממול, ולהבטיח מרחק הנחוץ על-מנת לאפשר לגבש את הכוח בכללו.

הנכון הוא, שכיום, ביחסי האיבה הקיימים בינה לבין הערבים, הנקבעים על-ידי הערבים, יכולה מדינת ישראל לגונן ולשמור על מה שיש לה — נאמר זאת בלשון ציורית — כמות אורך-הרבו של צה"ל.

(5.1.1956)

לכאורה מצב מצב של לא שות מלחמה, ולא שלום" אילת תשאר

גי שבתחומי עם הארצות זנאי שתוכל יים.

אך השאלה צרבים אינם אינה מוכנה לא ישתנה, גף אחד מן ות אפשרית

זית המראות הסדר שהוא נו וחיינו —

וראל ניסתה במ שביחתי פי סעיף 12 'בין ישראל, לא באה —

ם שאני לא לכות שלא- גשה מטעם גם — נהיה



מתנות פו"מ

- על מלחמות מעטים-נגד-רבים
- עקרונות המלחמה לנוכח הנשק הגרעיני

כ פולה היא התעודה בה נושא בית-הספר-לפיקוד-ומטה של צה"ל :
 — עיצוב מפקדים וקציני-מטה — וגיבוש מחשבתנו הצבאית והבט-
 חונית, במובנה הרחב ביותר ולשטחיה המגוונים ביותר. במידה
 שדפוס-מחשבה אלה עוסקים בתורות-לחימה ובנוהגי ארגון וביצוע —
 ברור לכל כי לא לפרסוס-ברבים נועדו. אך מצויים בדיעתה הנרחבת
 של פעולת בית-ספר רב-צדדי זה נושאים רבי-משקל אשר אין
 הסודיות-הבטחונית חלה עליהם ; ויש גם ענין בכך כי הנסיונות לעצב
 נוסח-מחשבה בתחומים אלה יופצו גם מחוץ לכותלי בית-הספר ויהיו
 לנחלתו של ציבור-הקוראים הרחב-יחסית של במתנו הצבאית. במדור
 זה מובאות שתי עבודות של חניכיו, מאלו שזכו בשנים האחרונות
 לציוני-שבח מיוחדים : — אחת, העוסקת בתחום שאפשר לומר כי
 משתלבים בו אהדדי בעיות טקטיות ואופרטיביות — וגורמי-תוקף-
 נפשי, רוח-גייסות ורצון-עם ; והאחרת, המנסה להעלות בצירופם,
 ובהשפעת-הגומלין שלהם, את גורמי הקדמה הטכנולוגית-
 הצבאית החדשה ביותר (ה"גרעינית" וה"טילית") מזה, ואת מושגי
 "עקרונות-המלחמה" הכוללים (וגלגוליי-ישומם) מזה.
 בעל העבודה הראשונה, "על מלחמות מעטים נגד רבים", הוא סגן-
 אלוף אלחנן אורג, ומחברה של השניה, "עקרונות-המלחמה לנוכח
 הנשק-הגרעיני", הוא סגן-אלוף אסא לפן. שתי מסות המוצגות
 אלו, אשר באמצעותן ניתנת לקוראי חוברת-עשור זו הזדמנות נאותה
 לעמוד על רמת הישגיה של מערכת-ההדרכה של צה"ל גם בנושור זה,
 וודאי שאינן היחידות בין עבודותיהם הנורובות של חניכי בית-הספר
 שהיו ראיות וכדאיות להתפוטט בו בים.

המח
 הנובעות
 טובתה
 שבצבא
 בו נקנה
 ביותר

האמנם
 וכאשר ניצ
 נשקו ? מ
 להשיב על
 שליד-הרט
 עלינו ל
 עצמן, ואס
 וכעלילות
 כלחמות
 אינן מעני
 משמע הר
 רבות הן
 למנות ר
 א. בזמ
 ביח

על

מלחמות מעטים נגד רבים בתולדות ישראל

"עם ישראל במלחמותיו עם אויביו עמד פעמים רבות בנחיתות מספרית ובאיכות ירודה של כלי-נשק, וניצח. נתוני-יסוד אלה עומדים בעינם גם כיום. נתח את הגורמים שהביאו להצלחת ישראל בעבר והצבע על הצורך ליישומם כיום".

נושא לעבודות חניכים בביה"ס לפיקוד ומטה

"חזק ונתחזק בעד עמנו ובעד ערי אלוהינו" (שמואל ב' י"ג, 12)

גילויי החזיון בעבר ובהווה

ב. בדורנו:— המאבק לעצמאות ומלחמת-העצמאות (נראה שעוד מוקדם לכלול את מבצע "קדש" בסקירה זו, ויש אף קושי להגדיר ברורות אם היה בגדר "מלחמה").

העוסק במלחמות רק מבחינתן הצבאית, די לו כשהוא בוחן יחסי-כוחות כמותיים במודד צבאי. אבל להבנת מניעים ומגמות של מלחמות, חשובים לא פחות יחסי-הכוחות בין העמים היריבים. אם נמצא, למשל, שלא אחת היה העם (או — "הישוב") קטן מאויביו, אך הוציא למערכה לוחמים במספר עדיף — נראה בכך בצדק "ריכוז-כוח" מובהק. לכן נבחין בין "יחסי-כוחות (בכמות) לאומיים", יחסי-הכוחות שבין העמים, לבין "יחסי-כוחות צבאיים", אלו שבין הצבאות. אבל מה דין מלחמה בה היתה לנו עדיפות "צבאית", ואפילו "לאומית" בכוח-אדם? — האם עדיין היא בתחום הנושא? וכאן עולה הצורך בבדיקת יחסי-הכוחות בנשק, כי עליונות טכנית או כמותית בנשק עשויה לשים-לאל יתרון כמותי עצום של מחנה-אויב נחות-חימוש, והפצצה האטומית תוכיח¹. משמע, אף מנצחון בתנאי נחיתות בנשק בלבד, או בכוח-אדם בלבד, נוכל להפיק לקח מאלף. נבחן עתה מלחמה-מלחמה.

1) דוגמה קודמת:— כיבוש מכסיקו ופרו בידי קומץ ספרדים מזוינים בנשק חם.

"המסוכנות שבאשליות הן אלו הנובעות מסילוף ההיסטוריה למען טובתה המדומה של הרוח הלאומית שבצבאות. אף כי גבוה ביותר המחיר בו נקנה לקח זה, עודנו ענין שמתקשים ביותר לסגלו". (ב. לידל-הארט)

האמנם "פעמים רבות" ניצח ישראל במלחמותיו? וכאשר ניצח, האמנם נפל במספר אנשיו ובטיב נשקו? מי שבא להפיק לקח ממלחמותינו, נתבע להשיב על שאלות אלו — לבל יתפס לאשליות שלידל-הרט מתריע עליהן.

עלינו לדון במלחמות-עם, ולא במערכות בפני עצמן, ואפילו מפוארות הן כמעשה גדעון בעין-חרוד וכעלילות ברק ב"תענך על מיימגידו". יתר על כן, מלחמות שסופן כשלון — כמרד ברכוכבא — אינן מענייננו, אלא רק מלחמות בהן ניצחנו. ונצחון — משמע הישג בריקיימא, לפחות לתקופת-מה. אכן, לא רבות הן בתולדותינו מלחמות עטורות-נצחון; ונוכל למנות רק את הבאות:—

א. בזמן העתיק:— כיבוש הארץ, הקמת מלכות בית דוד ותקומת מלכות החשמונאים;



כיבוש הארץ²

על ממלכות-עיר אלה עלו ממזרח לירדן שבטי העברים, הרעבים לקרקע. נראה כי עצמתם המספרית לא הספיקה בשביל "להוריש" את הארץ כולה, אלא רק כדי להתנחל בחבל-ההר דליה-אוכלוסיה³. זאת באשר ליחסי-כוחות בין שני העמים; אלא שנראה כי העברים נהנו מעדיפות-במספר בכל התנגשות-קרב עם עיר או ברית-ערים מסיימה, כי הערים קטנות ודלות-אוכלוסין היו⁴ — אבל העברים חסרו נשק אשר בו יוכלו לעמוד בפני מרכבות הכנענים ("...מגן אם יראה, ורומח..."; שופ' ה', 8) וכן חסרו לחלוטין כלי-מצור, בהם יוכלו לערים הבצור (רות⁷). העדיפות (הכמותית) הצבאית ועם זאת נחיתות-החימוש של העברים מביעות חותמן על הכיבוש.

המלחמה וגורמי-הנצחון

המערכה נפתחת ממזרח, ב"שטח-רגלים" מובהק של בקעת הירדן (שהיתה בימים ההם עשירה בצמחיה), והרי-ההודו, שם אין ערך למרכבות הכנענים. הניידות של בני-המדבר קליהיון מנוצלת למסעות מפתיעים במהירותם, כגון מסע הלילה, שהגנגל לגבעון, ולי

(2) לפי: — אע"פ עמ' 263—269; מער' יחייט, ייבין: "גיאוגרפיה ואסטרטגיה בתולדות א"י"; מער' כ"א, מזר: "כנען שלפני הכיבוש הישראלי"; מער' כ"ו, כ"ז, כ"ח, ייבין: "כיבוש הארץ", אטלס, מפה 3.

(3) "...ערים גדולות ובצורות בשמים" (דבר' ט, 1); וראה מער' כ"א, גרסמנג: "נשק וביצורים בכנען".

(4) מער' עח, ייבין: "לתכסיס המלחמה של הכנענים והחתיים".

(5) ייבין גורס: — החדירה (להר אפרים) נערכה בעיקרה בכוח הזרוע... ונתאפשרה משום דלילות אוכלוסיה בתקופה שקדמה להתנחלותם של בני ישראל.

(6) חזה, למשל, אומד את תושבי יריחו ב-1,500 לפי גודל התל. חצור יצאה מהכלל: — ישובה נאמד ב-40,000. בין מכתבי חתי-עמרנה נמצאה דרישת סוחיתפ מלך ירושלים לתגבור ב-50 (!) איש, לנוכח סכנת ה"חבירו" (הם, כנראה, העברים).

(7) אפילו צבאות מאורגנים התקשו באותה תקופה לגבור על מבצרים. תחותימס מלך מצרים, הצליח להביס את הכנענים בשדה לפני מגידו, אחרי שהפך חיעם במסע-לילה. אלא שגברה תאות-הביוה, וניתנה שהות לכנענים להיסגר בעיר. עתה נדרשו שבעה חודשי מצור להכניעה ברעב. (מער' יחייט פולוצקי: "מערכות מגידו, קדש").

...לא נוכל לעלות אל העם, כי חזק הוא ממנו! (במדבר י"ג, 31) ...עלה נעלה וירשנו אותה, כי יכול נוכל לה" (שם, 30).

רקע זיחסי-כוחות

כנען שנגלתה למשה מהר-נבו, מפוצלת ומפורדת היתה לממלכות-עיר קטנות. לעתים חברו כמה ערים בברית (כגון חמשת מלכי האמורי, יהושע י', 5), ויש ומלך-עיר פורש שלטונו על חבל-ארץ שלם, כיבין מלך חצור ("...כי חצור לפנים היא ראש כל הממלכות האלה". יהו' י"א, 10). למצרים היה השלטון העליון בכנען, והיא שימשה להם "ראשי-גשר" מעבר למדבר סיני, על נתיבי-הסחר המוליכים אל ארסי-נהרים. מושליהם ישבו בעזה ובבית-שאן, מרכזי-המסחר שעל דרכים אלו, בתקופה שקדמה לכיבוש רפתה יד המצרים — עדיין החזיקו בדרכי המסחר, אך הבלי ההר נשמטו מידיהם.

הכנענים ידעו לבצר את עריהם³, וקיימו חיל-רכב לפעולה ניידת. נקודת-התורפה במערכת היתה כנראה בחיל-הרגלים: — נראים הדברים כי הוא נתדלדל במספר והפך לחיל-עזר בלבד לחיל-הרכב. לכן הוגבלה יכולת-הלחימה הכנענית בעיקר למישור ולהגנת הערים הבצורות⁴.

